

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Philippi Clüveri[i] Germaniæ Antiquæ Libri tres

Clüver, Philipp

Lugduni Batavorum, 1631

Cap. XXXII. De creatione hominis; de animæ immortalitate, & æternâ vitâ;
de lapsu hominis; de terrarum inundatione; & de fine hujus mundi.

urn:nbn:de:hbz:466:1-44541

in mortalibus etiam, postquam caelo excidit, omnis mali fuit principium, & nunc etiam est causa. Vnde illud est Plutarchi, jam antè recitatum: τυφὸν πᾶσι πόνερα πειράζας, ἐπέπλησε κακῶν γλῶσσῳ τε πᾶσι καὶ ἡλίαν. id est: Typhon, omnibus conturbatis rebus, terras omnibus, omniaque maria malis implevit. Quò pertinet & illud Ciceronis, lib. III de legibus: Noster verò Plato Titanum è genere statuit eos qui, ut illi caelestibus, sic hi adversentur magistratibus. & quæ Ovidius Ponticorum lib. II, eleg. II, scribit:

Non ego concepti, si Pelion Ossa tulisset,
Clara me à tangi sidera posse manu:
Nec nos, Enceladi dementia castra secuti,
In rerum dominos movimus arma deos.

Ceterum, quod Plutarchus supra dixit, Aegyptios Typhonem interdum sacrificiis quibusdam demulcere ac delinire; id idem est, quod postea de Persis ait, eos Arimano victimas, averruncandi mali causâ, instituere tetricas. Hoc verò omnibus totius orbis gentibus commune fuit. sic namque Romani quoque eidem deo *Averrunco* sacrificaverunt, uti mala depelleret. sic Græci suo ἀποτροπαιῶ δαίμονι, Plutarchus, eodem libro de Iside: ὁ δὲ Ξενοκράτης καὶ τῶν ἡμερῶν πᾶσι δὸς Φεάδης, ἔτι εἰσορῶν ὅσαι ἀληθεῖς ἴνας, ἢ καπιτῆς, ἢ νησίαις, ἢ δυσφημίαις, ἢ ἀρχολογίαις ἔχουσιν, ἢ τῶν ἡμερῶν, ἢ τε δαιμόνων οἰεῖται προσήκοντες ἄλλοι εἶναι φύσις ἐν τῷ ἀπείχοντι μεγάλως ἐιργαζομένης, δυστροπίας καὶ σκυθρωπίας, αἰχμαίσι. πᾶσι πᾶσι, καὶ τυγχάνουσι πᾶσι ἄλλο χεῖρον γέγονται. hoc est: *Xenocrates* etiam nefastos dies, & ferias, in quibus verbera, planctus, jejunia, mali omnis voces, aut obscena dicta usurpantur, neque deorum convenire venerationi, neque bonorum geniorum, censet. sed esse in aëre quasdam naturas magnas, validasque, easdem tetricas, ac morosas, quæ ejusmodi delectentur rebus; & ubi eas consequuta sint, ab reliquo maleficio abstineant. De Slavis, ita Helmoldus, lib. I, cap. LIII: Est autem Slavorum mirabilis error. nam in conviviis & comotationibus suis pateram circumferunt, in quam conferunt, non dicam consecrationis, sed execrationis verba, sub nomine deorum, boni scilicet atque mali; omnem prosperam fortunam à bono deo, adversam à malo dirigi proficientes. ideo etiam malum deum suâ lingua Diabol, sive *Czerne boch*, id est, *Nigrum deum* adpellant. De Indo quodam juvene, è Brachmanum ordine, ita Franciscus Saverius in epistolâ: Quum ambo simul essemus, is mihi arcana quedam commisit. Primum à ludi rectore hoc aqi, ut, quos habiturus est, auditores jurejurando compellat, numquam se ea, quæ audituri sint, mysteria revelaturos. quorum unum erat, ne unquam profiterentur adorandum esse creatorem cæli & terræ, qui in cælis est: sed potius idola, quæ demonia esse sciebant. Sed quis ignorat, non tantum Asiaticas & Africas hodiè, verum etiam Americanas genteis diabolium magis venerari atque colere, quàm Deum cælestem; quem rerum omnium esse conditorem fatentur? Hunc sua sponte ajunt bona hominibus conferre: illum precibus sacrificiisque deliniendum, ne mala inferat: sed propitius averruncet, ac depellat. Idem olim, cum reliquis gentibus omnibus, fecisse & Celtas nostros, Sarmatis sive Slavis conterminos, quis dubitet? quum apud ipsos quoque nequissimi sacerdotes veram dei naturam ac voluntatem sibi solis in arcano habuerint, per fabulas reliqua θεολογία imperito vulgo implicantes verius, quàm explicantes. Sed disertissimis hoc testatur verbis Procopius, rerum Gothicarum lib. II, de Sveonibus & aliis Germaniæ gentibus septentrionalibus. θεὸς ἄνθρωπος, inquit, καὶ δαίμονας πολλὰς σέβουσιν, ἀερίους τε καὶ ἀέριους, ἐστῆς τε καὶ ἡλιαστίους, καὶ ἄλλα ἄλλα δαιμόνια, ἐν ὕδασι πηγῶν τε καὶ ποταμῶν εἶναι λεγόμενα. id est: Deos, ac demonas plurimos colunt, caelestis simul atque aërius, simulque terrestres, & marinos, & nonnulla alia demonia, quæ in fontium fluminumque undis esse traduntur. De iisdem gentibus ita Mag. Adamus Bremensis: Nania, quæ in ejusmodi ritibus libatoris fieri solent, multiplices sunt, & inhonestæ; ideoque melius reticenda. Verum de his satis, superque.

C A P. XXXII.

De creatione hominis; de anime immortalitate, & eternâ vitâ; de lapsu hominis; de terrarum inundatione; & de fine hujus mundi.

RIMVM mortalium ADAMUM à Deo è terra fuisse conditum, omnes itidem crediderunt gentes. nam hinc maximè est, quòd *Terram matrem* pro deâ coluerunt: hinc item, quòd singulæ gentes apud se è suo solo primos homines editos prædicarunt. Germanos verò non modò Adami è terrâ formationem, sed etiam nomen MAN, & patrem seu conditorem THEUT scivisse, jam sapiùs dictum, maximè verò cap. IX è Tacito ostensum est. Ad eundem Adamum pertinere, quæ Aegyptii de primo mortalium tradidère, sub variis unius adpellationis dialectis THAM, MANERUS, MEN,

MEN, MENAS, MNEUES, Lydi sub eodem vocabulo MAN, Persæ sub nomine ZO-ROASTRIS, supra cap. XXIII. demonstratum est. De primi hominis origine ita cecinit Ovidius, sub initium libri 1 Metamorphoseôn :

*Sanctius his animal, mentisque capaciùs alta
Deerat adhuc, & quod dominari in cetera posset.
Natus homo est: sive hunc divino semine fecit
Ille opifex rerum, mundi melioris origo:
Sive recens tellus, seductaque nuper ab alto
Aethere, cognati retinebat semina cæli:
Quam satus Iapeto, mistam fluvialibus undis,
Finxit in effigiem moderantum cuncta deorum.*

10

Diversitatem materiæ, nempe corporis & animi ostendit: quorum alterum è terrâ, alterum è cælo accepit homo. Sic Cicero, de legibus lib. 1: *Quumque alia, quibus coherant homines, è mortali genere sumserint; animus est ingeneratus à Deo. ex quo verè vel agnatio nobis cum cælestibus, vel genu, vel stirps appellari potest.* Hinc illud Pythagoræ; *Θείον γένος ἐστὶ βροτῶν*: id est; *Divinum genus est mortalibus.* Seneca, epist. LXVI: *Ratio nihil aliud est, quàm in corpus humanum pars divini spiritus mersa.* Cicero, de naturâ deor. lib. 1: *Pythagoras censuit deam animam esse, per naturam rerum omnium intentum, & commeantem; ex quo nostri animi caperentur.* Maximus Tyrius, dissertat. XXXVIII: *καὶ οὐκ ἄλογον ἢ ἀξίωμα τὸ πρὸς ἀνάγκη εἰς αἰθέρα πίνω ὁμοίητα καὶ ἐπιμένων ἢ πρὸς αἰθέρων ψυχὴ ἰσχυρότερον ἢ ἐμπερέστερον.* id est: *Nec improbandum videtur eorum consilium, qui deorum simulacra in humanam effingunt speciem. anima quidpe hominis deo proxima ac simillima est.* De animis mortalium quid statuerint Celtarum nostrorum Druidæ, indicat Strabo lib. IV: *ἀφθάρτους εἶναι τὰς ψυχὰς*: id est, *animas interitus esse experieis.* Et Cæsar, belli Gall. comment. VI: *Non interire animas: sed ab aliis, post mortem, transire ad alios. hoc maximè ad virtutem excitari putant, metu mortis neglecto.* Item Diodorus, lib. V: *Ἐπιζήσιν περὶ αὐτοῖς ὁ Πυθαγόρας λόγος, ὅτι τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων ἀθανάτους εἶναι συμβέηκε, καὶ δι' ἐτῶν ὡς ἰσμενίων πάλιν βίωσιν, εἰς ἕτερον σῶμα τὸ ψυχῆς εἰσδουμένης.* Hoc est: *Pythagora apud illos invaluit opinio: quòd anima hominum immortales, in aliud ingressa corpus, desinito tempore denuo vitam capessant.* Marcellinus, lib. XV: *Druidæ ingenii celsiores, ut auctoritas Pythagoræ decrevit, sodalitiis adstricti, consortiis, questionibus occultarum rerum altarumque erecti sunt; &, despectantes humana, pronuntiantur animas immortales.* Sed falsò hanc Pythagoræ opinionem Celis à Cæsare ac Diodoro adscribi, facilè ex Melâ atque Lucano probavero: quorum temporibus exactiùs jam Celtarum philosophia, theologiaque Romanis cognita fuit. Marcellinum è Græcis maximè sumsisse auctoribus, quæ de Gallorum scripsit origine ac moribus, cuius in aperto est. Melâ igitur, lib. III, cap. II, *Vnum, inquit, ex iis, quæ præcipiunt, in vulgus effluxisset. videlicet, ut forent ad bella meliores, æternas esse animas: vitamque alteram ad maneis.* Non ab alio ad alium transire ait animam, quemadmodùm Cæsar; sed in aliam vitam. Sic Lucanus, ætate etiam Melâ posterior, de eisdem Druidis, lib. I:

40

*— Vobis auctoribus umbra
Non tacitas Erebi sedeis, Ditisque profundi
Pallida regna petunt. regit idem spiritus artus
Orbe alio. longæ (canit si cognita) vita
Mors media est.*

Nempe hoc eos maximè ad virtutem bellicam, quam heic Cæsar innuit, excitabat. Hanc verò theologiam non in Celticâ demum finxerunt sibi Celtarum sapientes, quòd meliores ad bella redderent homines, ad virtutemq, mortis metu neglecto, excitarent; uti duo isti auctores Romani existimarunt: sed jam inde à primo mortalium Adamo ad omnes pariter posteros profluxit. Adamo quidpe inter alia, de quibus dictum, statim ab orbe condito, iterumque ab ipsius lapsu, Deus, cæli terrarumque conditor, naturam omnium rerum exposuit. ubi etiam ostendit, quæ conditio genus humanum maneret. Nimirum: hominem equidem se ad suam ipsius condidisse imaginem; ideòque æternum fuisse futurum. at, quia primus ipse homo, neglecto Dei præcepto, ab ingentâ naturâ declinaverit, eaque re cunctos posteros suos ceu pestiferâ quâdam contagione infecerit: animas equidem omnium immortalis permansturas; corpora verò semel interitura, præfinitoque tempore revictura, & animis conjunctum denuo iri; aliis ad æternam pœnam pro delictis luendam; aliis ad æternam gloriam per fidem in filium suum, quem missurus in hæc terras esset, JESUM CHRISTUM, perfruendam. Hic igitur animæ, corporisque status, quum ab Adamo filiis nepotibusq; traderetur; ita postmodùm ejus notitia in horum posteros cum reliquâ religione pervagata

est, uti non modò ante terrarum inundationem, sed post etiam, universæ pariter gentes, licet jam dudum à veri æternique Dei, cunctarum rerum auctoris, cognitione, ad siderum aliorumque vanorum ac falsorum numinum venerationem, Satanæ instinctu persuasique, deflexerint; tamen huic rei certam, firmam, atque constantem adhibuerint fidem. Exempla diversarum gentium ex antiquorum monumentis adducere in medium liceat, quò veritas hujus assertionis liquidius constet. Jam primùm quæ apud Græcos Pythagoras, Socrates, Plato, & alii sapientiæ doctores, quos Latini postea sequuti sunt, de immortalitate animæ, & post mortem tranquillitate bonorum, impiorum verò pœnis disputaverint, tritiora sunt, quàm uti heic longius repeti egeant. quam certè opinionem non suo optemque ingenio, judiciove reperisse, sed à majoribus traditam accepisse; unanimis reli-
 qui terrarum orbis super eadem re comprobat consensus. Pythagoras verò, quamvis suæ opinionis auctor ipse à plerisque simul Græcis simul Latinis habitus fuerit; tamen ex Aegypto θεολογύμνα sua in Græciam Italiamque eum attulisse, auctor est Diodorus, in fine libri. à quo non dissentit Strabo, lib. xiv: qui etiam Babylonem ivisse ad Chaldæos, φιλομαθίας χάριν, testatur. Quapropter eadem Aegyptiorum sapientis de animæ immortalitate sensisse, quæ Pythagoras, certum est. Dilertè hoc adfirmat Herodotus lib. 11: Πρώτοι δὲ καὶ πρὸ τῶν ἄλλων ἀπὸ τῶν ἰσθμίων ἐστὶν εἰπόντες, ὡς ἀθρώπων ψυχὴ ἀθάνατος ἐστὶν. Ἐσώματα δὲ κατὰ φύσιν ἐστὶν, ἐς ἄλλο ζῶον αἰεὶ μεταβαίνειν ἐσθύνει. ἐπειτὰ δὲ περὶ τῆς ψυχῆς πάλιν τὴν χερσὶν αἰετῶν, καὶ τῶν πελάσων, ἐπὶ τὰ πτερόεντα, αὐτὴ ἐς ἀθρώπων σώματα μεταβαίνειν ἐσθύνει. τὸ περὶ τῆς ψυχῆς ἐν τριτοῦσι ἐπιπέ-
 τῶ τῶ λόγῳ εἰσὶ οἱ Ἑλλήνων ἰσχυροί, οἱ μὲν πρότεροι, οἱ δὲ ὕστεροι, ὡς ἰδίῳ ἐαυτῶν ἰόντι τὴν ἐγὼ εἰ-
 δάς τὰ ἀνάματα, ἐγερθῶ. Hoc est: Aegyptis quoque primi exstiterunt, qui animam hominis immortalem esse pronuntiarunt: que de corpore in aliud subinde atque aliud corpus, ut quodque gigneretur, immigraret. atque ubi per omnia se circumtulisset, terrestria, marina, volucra; rursum in ali-
 quod hominis corpus gentium introire. hunc verò ab eà circuitum fieri intra annorum tria millia. Hanc sententiam à Græcis sunt qui usurpaverint, tamquam suam ipsorum, alii prius, alii posterius, quorum ego nomina sciens silentio prætereo. Pythagoram haud obscurè, inter alios, innuit. De eadem animæ immortalitate, ac vitâ futurâ, ita Antiphanes, antiquissimus poëta:

Πειθῶν δὲ μετρίως οὐδὲν προσήκοντας φίλους.
 Οὐδὲ πειθῶν, ἀλλὰ τὸ αὐτῶν ὄδον,
 ἢ πᾶσιν ἐλθεῖν ἐς ἀναγκασίως ἔχον,
 Προεληλυθῆσιν· εἴτα χ' ἡμῖς ὕστερον
 Εἰς τὸ κατὰ γαίην αὐτῶν ἤζουον,
 Κοινῆ τ' ἄλλοι σὺν διατροβούτες χροῶν.
 Modicè propinquos luge amice mi tuos.
 Nam mortui haud sint, sed iter emens prius,
 Emetiendum ceteris quod omnibus:
 Et in quod hi venère diversorium,
 In illud ipsam postmodum aggregabimur,
 Reliquum omne tempus commoraturi simul.

30

De Indorum Brachmanibus sic Strabo lib. xv, à Megasthene: πλείστους αὐτοῖς εἶναι λόγους ἀπὸ τῶν ἡμετέρων νομίζον μὲν ἐστὶν ἀθάνατον βίον ὡς αὐτῶν ἀκμῶν κινουμένων ἀνά τὴν φύσιν εἰς τὸ ὄντως βίον, καὶ τὸ ἀθάνατον πρὸς φιλοσοφίαν. id est: Plurimas eis de morte esse disputationes. nam hanc vitam habendam esse quasi recensceptorum hominum statum: mortem verò, partem in veram illam, & iis, qui philosophati sint, felicem vitam. Sic philosophus illorum Mandanis, quum ad Alexandrum regem vocaretur, ut idem refert ibidem auctor) nuntio respondit: Μηδὲ εἰπάμεν τὸ πρὸς ἐκείνους ἀπορῶν, ὡς εἰδὲς κέρδιον· μήτε δὲ ἀπλήρως εἶναι φόβον, ἀλλὰ ζῶντι μὲν δέκαστα εἴη τροφὸς ἢ ἰδίῳ, ἀποθανόντι δὲ ἀπαλλοτρίωσιν τὸ σαρκῶδες ἀπὸ τῆς ζωῆς τετρασχημῆς μετέσται εἰς βελτίαν καὶ κατὰ πρότερον βίον. id est: Nec se indigere illius donis, qui saturari nequiret: nec minis terri, quum vivens satius ab Indiâ nutriatur; mortuus verò ab attritâ jam senio carne liberetur, in meliorem purioremque transmigrans vitam. Et de alio philosopho hæc Cicero, de divinatione lib. 1: Ad mortem proficiscens Calanus Indus, quum adscenderet in rogam ardentem; O praeclarum discessum, inquit, è vitâ! quum, ut Herculi contigit, mortali corpore cremato, in lucem animus excesserit. Haud abfimiliter apud Romanos Seneca, epist. cii: Quum venerit dies ille, qui mixtum hoc divini humanique scernat; corpus hoc, ubi inveni, relinquam; ipse me diis reddam. nec nunc sine illis sum; sed gravi terrenoque detineor. per has mortalis avi moras illi meliori vitæ, longiorique præluditur. Transeundum est. Et epist. xxxvii: Mors, quam pertimescimus, intermittit vitam, non eripit. veniet iterum, qui nos in lucem reponat, dies. Plutarchus, in libro de Iside: Ἀνθρώπων δὲ ψυχῆς ἐνταῦθα μὲν ὑπὸ σώματων καὶ παθῶν περιεχόμεναι οὐκ ἐστὶ μετῆσθαι ἔξω, ἀλλὰ ὅσον ἐν ἐρείθῳ ἀμαυρῆ

ἀμαρῶν θνητὴν νοήσιν διὰ φιλοσοφίας. ὅταν ἡ δόξα λυθῆται μετὰ αἰῶνις τὸ ἀθάνατον, ἔσονται, καὶ ἀπαθῆς, καὶ ἀγνόν, ἔτι αὐτῶν ἡγαμῶν ἐστὶ βασιλεὺς ὁ θεός, ἐξηγητημένως ὡς αὐτὸ αὐτὸ ἐθεωμένως ἀπαθῆσως ἐπιθέσται τὸ μὴ φάταιν μηδὲ ἡτὸν αὐθροῦσι καὶ αἰ. Id est: *Hominum autem anima, quam diu heic à corporibus, & adfectionibus continentur, nihil habent cum deo consortii, nisi quatenus philosophia adjumento, veluti per somnium, intelligentiâ cum attingunt. At postquam solute migraverunt in purum illud, & invisibile, perfectionibusque non obnoxium; ibi tum earum ipse deus ductor ac rex est, ab ipso pendentium, spectantiumque absque ullâ satietate, & desiderantium ineffabilem illam hominibus pulchritudinem.* De Celtis nostris, sive Celtarum parte Gallis, supra è Strabone, Cæsare, Diodoro, Melâ, Lucano, atque Marcellino, intelleximus ferè eadem. Eamdem omnibus reliquis Celtis, id est, Hispanis, Britannis, Illyriis, atque Germanis fuisse opinionem, dubitare jam minùs licet, quando maxima pars orbis terrarum sic credidit. auctororum tamen testimoniis de quibusdam idem confirmare conabor. Silius Italicus, in libro primo, sic de Hispanorum gente canit:

*Prodiga gens animæ, & properare facillima mortem.
Namque ubi transcendit florentis viribus annos,
Impatiens ævi, spernit novissè senectam.
Et fati modus in dextrâ est.*

Et lib. III, de Cantabris, Hispanicâ gente:

*Nivus amor populo, cum pigra incanuit ætas,
Imbelles jam dudum annos prævertere saxo;
Nec vitam sine Marte pati.*

De Celtiberis Hispanis, item de Germanicâ gente Cimbris, eadem Valer. Maximus, lib. II, cap. VI: *Alacris & fortis philosophia Cimbrorum, & Celtiberorum; qui in acie exultabant, tanquam gloriose & feliciter vitâ excessuri: lamentabantur in morbo; quasi turpiter, & miserabiliter morituri.* Unde hæc, quæso, moriendi promptitudo, adeoque desiderium ac cupiditas nisi, quod & Hispani atque Germani, unâ cum Gallis ac reliquis mortalibus, animas immortales esse, statimque post corporis mortem in alium transire orbem crediderunt. Imò, qui fortiter perirent, eorum primas fore in alterâ illâ ac beatâ vitâ sedes, persuasum sibi habuerunt: ut supra, cap. XXIX, ostensum est. De Marcomannis, Germanicâ gente, qui duce Ariovisto cum Cæsare bellum commiserunt, ita Appianus in Celticis: *Τὸ ἦθ ἀγροί, καὶ τὸ πῦλον θεοῦται, ἐθεῶτα καὶ φρονητῶ, δι' ἐλπίδα ἀναβιβῆσθαι.* id est: *Immites erant moribus, animisque ferocissimi, & mortis contemptores, persuasione futuri in vitam reditus.* De Gallis hæc Lucanus præcedentibus subnectit:

*Populi, quos despicit Arctos,
Felices errore suo; quos ille, timorum
Maximus, haud urget lethi metus. inde ruendi
In ferrum mens prona viris, animaque capaces
Mortis: & ignavum reditura parcere vita.*

Huc refer Thracum morem, quem Valer. Maximus, dicto loco, sic memorat: *Thracia illa natio merito sibi sapientiæ laudem vendicaverit: qua natales hominum stebiliter, exsequias cum hilaritate celebrans, sine ullis doctorum præceptis, verum conditionis nostræ habitum pervidit.* Et Melâ, lib. II, cap. II: *Vna gens Thracas habitant, aliis aliisque præditi & nominibus & moribus. alii redituras putant animas obcutientium; alii, etsi non redeant, non exstingui tamen, sed ad beatiora transire; alii, emori quidem, sed id melius esse, quam vivere. itaq; lugentur apud quosdam puerperia, natiq; desentur: funera contra festa sunt, & veluti sacra, cantu lusuque celebrantur. ne feminis quidem segnis est animus. super mortuorum virorum corpora interfici, simulq; sepeliri, votum eximium habent.* Item Solinus, c. XVI: *Thracibus barbarus inest contemptus vitæ, ex quâdam naturalis sapientiæ disciplinâ, concordant omnes ad interitum voluntarium: dum nonnulli eorum putant obcutientium animas reverti; alii, non exstingui, sed beatas magis fieri.* Apud plurimos luctuosa sunt puerperia. denique recens natum stetu parens excipit: contra verò lata sunt funera; adeo, ut exemptos gaudis prosequantur. Quæ femina tenaces sunt pudicitia, defunctorum insiliunt conjugum rogos, & quod maximum in signe ducunt castitatis, præcipites in flammis eunt. Eiusdem gentis singularem notatuque maxime dignum morem refert Herodotus, lib. IV, his verbis: *Οἱ δὲ Γεταί, Θρηάκων ἑόντες ἀσπρότατοι καὶ δικαιοτάτοι, ἀθηνίζουσι τὸν τὸν τρέπον. ἔτε δὲ θεθησκαι ἰωυτῆς νομίζουσι, ἵεναι τε τὸν δόξα δὲ δαίμονα Ζάμολξιν δαίμονα. οἱ δὲ αὐτίαν τὸν αὐτὸν τῶν νομίζουσι Γεβελίσι. Δὲ πεντητησάτω δὲ τὸ πῦλον λαχόντα αὐτὸ σφείων αὐτίαν δόξα δὲ ἀγγελοῦ τὸν Ζάμολξιν, ἐπιτελέωμεν τὸν αὐτὸν ἑκάστη δὲ αἰὶ πεντασάτω δὲ αὐτῶν οἱ μὲν αὐτίαν περὶ ἑστῆς κνήμας τεταίχευσι: ἄλλοι δὲ διὰ λαβόντες δὲ δόξα δὲ δαίμονα Ζάμολξιν τὸν χεῖρας καὶ σὺν τῶν ποδῶν, κινή-*

sed mox post prioris vitæ in hoc orbe exitum. cujus opinionis multa apud auctores, Græcos juxta atque Latinos, monumenta, de Plutone, de Minoë, de Rhadamanto. De Indis ita Strabo, dicto lib. xv: *Παραπλήρησι δὲ κήρυξις, ὡς περὶ Πλάτων, πρὸς τὴν ἀφ' ἡρώων ψυχῆς, καὶ τὰς ἀδύναμεις, καὶ ἄλλα πιαῦτα.* id est: *Texunt & fabulas, quemadmodum Plato, de immortalitate anime, de judiciis, quæ apud inferos fiunt; & hujusmodi alia.* Pythagoras, &c, à quibus ille suam habuit theologiam, Aegyptii cognoverant, post definitum tempus animas defunctorum in corpora reversuras: quod post multa demum sæcula, in resurrectione omnium, futurum erat. at rationem, quâ id fieri debebat, item tempus quum ignorarent, post mortem crediderunt, *δὲ τῶν ὡλεσμένων*, id est, *definitis annis*, ut inquit Diodorus, in aliud transgressas corpus, vitam denuo capessere: nec in humana tantum transire corpora; sed & in ferina, *electo genere moribus congruo, quos in homine libenter exercuerat anima*; ut tradit Macrobius, in somnio Scipionis, lib. 1, cap. ix. Alii verò, in quibus maximè Cicero, aliam habuere de eadem animarum æternitate sententiam: nempe proborum animas statim post corporis defunctionem in cælum vehi; improborum non item. Sed ipsa Ciceronis verba, in somnio Scipionis perscripta, in medium proferantur. *Omnibus, inquit, qui patriam conservaverint, adjuverint, auxerint, certum esse in cælo ac definitum locum, ubi beati ævo sempiterno fruuntur. & mox: Hinc profecti, huc revertuntur. & iterum: si vivunt, qui ex corporum vinculis, tamquam à carcere, evolaverunt.* De improbis verò, in fine ejusdem somnii: *Forum animi, qui se corporis voluptatibus dederunt, earumque se quasi ministros præbuerunt, impulsuque libidinum, voluptatibus obedientium, deorum & hominum jura violaverunt, corporibus elapsi, circum terram ipsam volutantur; nec in hunc locum, nisi multis exagitati sæculis, revertuntur: scilicet in æternam illam domum, ac sedem; unde omnium, tam improborum, quam bonorum animas vult profectas. Hanc sententiam alii iterum variarunt: quorum mentem refert Macrobius, dicto loco, his verbis: Anima, quam in se pronam corporis usus effecit, atque in pecudem quodammodo deformavit ex homine; & absolutionem corporis perhorrescit; & cum necesse est,*

Non nisi cum gemitu fugit indignata sub umbras.

Sed nec post mortem facile corpus relinquit: quia

Non funditus omnes

Corporea excedunt pestes:

30 *Sed aut suum oberrat cadaver, aut novi corporis ambit habitaculum; non humani tantummodo, sed ferini quoque, electo genere moribus congruo, quos in homine libenter exercuit: mavultque omnia perpeti, ut cælum, quod vel ignorando, vel dissimulando, vel potius prodendo deseruit, evadat. Civitatum verò rectores, ceterique sapientes, cælum respectu, vel cum adhuc corpore tenentur, habitantes, facile post corpus calefcent, quam penè non reliquerant, sedem reposcunt. Hæc partim è Pythagoræ, Aegyptiorumque, partim è Ciceronis mente. In Ciceronis autem sententiâ multa sunt vera. rectè quidpe judicavit, proborum piorumque animas, corpore solutas, statim in cælum, unde profectæ erant, evolare: improborum verò ac sceleratorum, corporibus elapsas, circum alia loca agitari, ad multa sæcula. in eo autem erravit 40 quam vehementissimè, quòd has quoque post multa illa sæcula in cælum reverti credidit. Verior hæc fuisset sententia; nempe, piorum animas continuo post corporis solutionem, tamquam è carcere, in cælum abire: impiorum verò circum alia loca hæerere: donec, post multa sæcula consummato hoc mundo, utrorumque corpora resuscitentur, judicioque postremo factò, hæc ad æternam pœnam, illæ ad æternam felicitatem transmittantur. Silius Italicus, lib. xiii, de centum portis inferorum canens, tandem de extremâ sic finit:*

Hæc anime cælum repetunt, ac mille peractis,

Oblite Ditem, redeunt in corpora, lustris.

An utrorumque, id est, bonorum simul & improborum, animas intellexerit, mihi in dubio est. tempus certè multorum sæculorum innuere voluit, post quod tandem animæ corporibus iterum jungi debeant, cæloque perfrui. Apud Plutarchum, in libro de Iside, Theopompus è magorum theologiâ refert, post vi cIo annos, quo temporis spatio perpetuum sit futurum dissidium bellumque inter deum ac dæmonem, *τὸ δὲ δὸν λέπειν δὲ τὸ ἄδω, καὶ τὸν ἰδὲ αὐθροῦ πρὸς δὲ δαίμονας ἔσειν, μήτε τροφὴς δεομένων, μήτε σκιάων ποιόντων.* id est: *tandem infernum esse defecturum, & homines fore beatos, neque alimentis neque umbrâ egenteis.* Hæc, quæso quàm longè absunt, aut abhorrent à Christianâ nostrâ religione? nam de istis vi cIo annis, an non nostri etiam sic sentiunt theologi: nempe, post expleta tot millia annorum, magnum illud sabbathum, sive requiem, & æternum beatorum gaudium gloriamque, ceu magnæ septimanæ, quâ duraturus sit hic mundus, finem impositum iri? Quod autem ille

ait, tunc *δοξαίματα τ' ἄδω*, id de cunctorum resurrectione intelligendum: quod & Silius supra innuit. Probos atque fideles fore tunc *ὁδοίμους, μή τι θεοφής δεομένους, μή τι σκιά πινύ-
λαις*, quis verè Christianus homo non credit? Eadem magorum theologia, ibidem apud Plutarchum, docet, *ἕνα τὸν βίον, ἑ μίαν πολιτείαν αἰθρώπων μακαρίων ἑ ὁμογλώσσων ἀπάντων ἕσασθ'* id est, *unam fore vitam, unamque civitatem, seu republicam beatorum hominum uni-
versorum, unâ lingvâ utentium*. Addit Diogenes Laërtius, in proœmio, ex eorundem ma-
gorum sententiâ, *ἡ βίος ἀθανάτος ὄντι αἰθρώπαις, ἡ τὰ ὄντα τ' αὐτῶν ἡλικίῃσι διαδρῶν*. id est: *homines fore immortales, & omnia suas adpellationes retentura*. nempe adpellationes, quas habuerunt in unâ illâ primævâ lingvâ, ut supra, cap. viii, docui. Sed ad Celtarum nostro-
rum theologiam tandem revertor. Seneca, epist. cxxvii: *Nihil mihi videtur turpius, quàm
optare mortem. nam, si vis vivere, quid optas mori? si non vis: quid deos rogas, quod tibi nascenti
dederunt? nam, ut quandoque moriaris, etiam invito positum est; ut, cum voles, in tuâ manu est.*
Et Plinius, lib. ii, cap. vii: *Optimum homini dedit deus, in tantis vitæ pœnis, ut sibi possit mor-
tem consciscere, si velit.* Et lib. xxviii, cap. i: *Hoc primum quisque in remediis animi sui ha-
beat; ex omnibus bonis, quæ homini tribuit natura, nullum melius esse tempesivâ morte: in eâque
id optimum, quod illam sibi quisque præstare possit.* Eamdem Celtis nostris fuisse opinionem,
videlicet, licere sibi ipsi, subeunte vitæ tædio, mortem adproperare; patet ex his Lucani
versibus:

— *Inde ruendi*

In ferrum mens prona viris, animæque capaces

Mortis: & ignavum est reditura parcere vitæ.

20

Item ex isto Silii:

— *Fati modus in dextrâ est.*

Hinc erat, quod nonnulli Gallorum se in rogos suorum, velut unâ victuri in alterâ vitâ, li-
benter immitterent; teste Melâ lib. iii, cap. ii. hinc etiam factum, ut alii aurum argentum-
ve in theatrò acciperent, aut doliorum vini certum quemdam numerum; & ubi iureju-
rando cautum esset, non irritam fore donationem, muneraque accepta intimis & carissi-
mis amicis distribuissent, supinos se distenderent, in scutis jacentes, adstante qui gladio ju-
gulum foderet, atque excinderet: teste Posidonio, apud Athenæum in lib. iv, cap. xiii.
Romanos, Græcosque mortem sibi accelerasse, omnes ferè eorum passim loquuntur li-
bri. de barbarorum etiam in oriente, ac meridie, item in occidente gentibus, idem per-
vulgatum est. At multo rectiùs ac veriùs Cicero, in dictò somnio, ex primævorum haud
dubiè mortalium traditione: *Nisi enim Deus is, cujus hoc templum est omne, quod conspicias,
istis te corporis custodis liberaverit, hac (in cælum) tibi aditus patere non potest. & mox: Pius
omnibus retinendus est animus in custodia corporis; nec injussu ejus, à quo ille est vobis datus, ex ho-
minum vitâ migrandum est: ne munus humanum, assignatum à Deo, defugisse videamini.*

Hæc igitur præcorum Celtarum, adeoque omnium per terræ orbem gentium, de ho-
minis creatione, de animæ immortalitate, & de futurâ vitâ fuit theologia; quantum ejus
è veterum monumentis eruere licuit. Ceterum tempus, quo Deus condiderit primum
hominem, ostendit Cicero, de legibus lib. i. *Hominem, inquit, quod principium reliquarum
rerum esse voluit, generavit & ornavit Deus.* Quod falsum, meliusque Ovidius, qui, loco
suprà citato, postremum reliquarum rerum omnium creatum à Deo hominem ostendit.
id enim Moses quoque, gen. cap. i, docet. Celtæ nostri idem sensisse videntur. nam de
Gallis Plinius, lib. xvi, cap. ult. testis est, *sextam lunam principia mensium annorumque is fe-
cisse: cujus rei nullam aliam rationem video, nisi quod genus mortalium sexto demum-
die, post principium mundi, originem sui cepit.* Nomina rebus à Deo creatis indidisse
primum mortalem, vetustissima Aegyptiorum docuit theologia; ex quâ ista Diodorus lib. i:
*τὸ πρῶτον ἔθηκεν πρῶτον ἄνθρωπον, τὸν τε κενὸν ἀλάλεκτον ἀσθροβλήτω, ἑ πικρὰ τ' ἀνανύμων τυχῶν ἀσθη-
ροίας: τὸν πῦρ ἐν τῷ γεωμμάτων ἡρώδῃ, ἡ πᾶσι τὰς τ' ἡρώων ἡμᾶς ἡ ἡσυχίας ἀσθηβλήτω.* Id est:
*Primum enim Mercurium ferunt & communem sermonem articulatum distinxisse, & multis re-
bus nomine destitutis nomen indidisse; literasque invenisse, & deorum cultus sacrificiaque ordi-
nasse.* Idem testatur Plato in Phædro. Non ad Mercurium, qui erat ipse Theuth, sive
Deus, sed ad Thamum, qui erat Adamus, id pertinere, supra, cap. xxiv, demonstratum
est. Nomina rebus, recens à Deo conditis, imposuisse Adamum, testatur divus Moses,
gen. cap. i, vers. xix & xx, his verbis: *Quum formavisset Iehova è terrâ omnes bestias agri,
omnesque volucres cæli, & adduxisset ad Adamum, ut videret, quomodo vocaret (etenim quo-
cumque nomine vocavit illas Adamus, animantem quamque, id nomen ejus fuit;) vocavissetque
Adamus nominibus pecudem quamlibet, & volucrem cæli, omnemque bestiam agri; non aderat
Adamo auxilium commodum.* Ceterò nec lapsum primorum parentum nostrorum gen-
tium ignorasse theologiam, ex veterum monumentis disco. cum namque de Promotheo

ac

ac Pandorâ significant fabulâ, Adamum & Hevam innuentes. Heva quidpe primùm à Deo summâ pulchritudine, & omnibus gratiis ornata, dein diaboli technis seducta, blanditiisque instructa, Adamo persuasit, uti id aperiret. quod nemini mortalium fas erat conspiciere, vel atrectare. Ignem verò is cœlo surripuisse dicitur, quia arcana Dei perferutari, Hevæ persuasit, curiosus fuit. de quibus me ipsum plura heic scrutari rimarique, nefas duco. Spes tandem unica in imo pyxidis fundo mansit, nempe de Christo. Aegyptiorum theologia Isin Promethei fecit filiam; teste Plutarcho, in libro de Iside. quod & ipsum haud falsum. nam caro Hevæ atque ossa de Adami carne ossibusque erant sumta. Quàm mirificè verò theologiam suam fabulis & ænigmatibus confuderint gentes, satis suprâ patuit: ita, uti mirari jam haud æquum sit, idem nomen & Lunæ fideri, & primæ mortalium. Hevæ tributum. Eundem primorum mortalium lapsum Macrobius quoque innuisse puto, dicto lib. 1, in somnium Scipionis, cap. ix. ubi *animam ait calum vel ignorando, vel dissimulando, vel potius prodendo deseruisse.* nam Adamus pariter & Heva quomodo imaginem illam Dei prodiderint, præceptumque Domini neglexerint, & voluntatem ejus dissimulaverint, denique peccatum apud eum per ignorantiam excusaverint, è Mose satis notum est. A diabolo eos seductos, Aegyptiorum etiam haud ita obscurè docuit theologia. sic namq; Plutarchus in dicto libro de Iside: *τυφῶν δὲ τὰ ἄλλα ὑπὸ φθόνου καὶ δυσμενείας ἐεργάσατο. ἔ πάντες προεγμάλασε ἑσθλῆς, ἐνὶ σπληνε κακῶν γὰρ ὅμα τε πᾶσαν ἐψήλασσε.* id est: *Typhon, odio impulsus & malignitate, atrociter patravit facinora: omnibusq; conturbatis rebus, cunctas terras cunctaq;*

30 *maria malis implevit.* Per eundem lapsum aureum illud sæculum amisisse primos mortaliū Adamum & Hevam, Indorum quoque sapientes haud ignorarunt. sic quidpe è numero eorum nobilissimus Calanus apud Strabonem, lib. xv, adfatur Onesicritum: *τὸ πάλαιον πάντ' ἕως αἰφίτων καὶ ἀλδύρων σπλήρη, καθάπερ ἔτι νῦν κόνεως. καὶ κελύμει δὲ ἔρρον, αἱ μὲν ὑδάτι, γάλακτι, αἱ ἄλλαι, ἑομοίως αἱ μὲν μέλιτι, αἱ δὲ οἴνῳ, ἡνὲς δὲ ἑλαιῶν. ὑπὸ σπληνισμοῦ δὲ οἱ ἀνθρώποι καὶ τρυφῆς εἰς ὑβρίαν ἐξεπίσαν. Ζεὺς ἢ μισοῖς τῶν καλῶν, ἢ φάνισε πάντας, καὶ γὰρ πῶς τὸ βίον ἀπέδραξε.* hoc est: *Olim omnia erant plena triticea & hordeacea farine, ut nunc pulveris; fontesque alii lacte, alii aquâ fluebant, nonnulli melle, alii vino, quidam oleo. homines autem per satietatem & luxuriam ad contumeliam se transiderunt. Iupiter itaque presentem statum exosus, omnia abolevit: & vitam per laborem degendam instituit.*

30 Ceterò terrarum quoque eluvionis notitiam, sive memoriam habuit omnium pariter gentium theologia. Ex Syrorum Græcorumque vetustissimis monumentis Lucianus, in lib. de deâ Syria, iisdem fermè verbis historiam inundationis refert, quibus ipse divus Moses, in lib. geneleos. De templo deæ Syria, quæ colebatur Hierapoli in Cæle Syria, ita disserit: *Ἰσορέντι δὲ μοι ἐπὶ τῶν πέτρων, ὅσα τῶ ἱερῷ ἐστὶ, καὶ τὸ θεῖον αὐτοῦ ἕως ἡνῆσθεν, πολλοὶ λόγοι ἐλίθοιο. τῶ οἱ ἱεροί, οἱ ἢ ἐμφανέες, οἱ ἢ κρυφτοὶ μυστήρια, ἑομοίως βαρβαροί, οἱ μὲν ποτὶ Ἑλλήσι ὁμολογοῦντες, τῶν ἐγὼ πάντας μὲν ἐρεῖν, δέκεται ἢ ἕδαμά. οἱ μὲν ἐν πολλοῖς δευκαλίωσι τὸ σκῦθηα τὸ ἱερὸν εἰσαῶν λέγουσι, τῶν δευκαλίωσι, ὅτι ἔτι πολλὸν ὕδωρ ἐγένετο. δευκαλίωσι δὲ πέτρῳ λόγοι ἐν Ἑλλήσι ἠέκουσε. τῶ Ἑλλήνες ὅτι αὐτῶ λέγουσι. ὁ ἢ μὲν ὡς ἐχθρὸς. ἢ δὲ ἢ ἡμεῖς, οἱ νῦν ἀποθροῦνοι, ἢ πρῶτοι ἐγένοντο, ἀλλ' ὁκνεῖν μὲν ἢ ἡμεῖς, πάντες ὁλοιοῖ, ἐπιτῆ ἡμεῖς δὲ δευκαλίωσι ἐς σπληνισμὸν ἀπίκτο. ἐκείνην ἢ περὶ τῶ ἀνθρώπων τὰδε μυστήρια. ὑβρίαν καὶ ἑσθλῆς εἰόντες, ἀφῆμισα ἔργα ἰσχυροῦσι. ἔτε γὰρ ὁμοίως ἐφύλασσαν, ἔτε ξείνους ἐδίκοντο, ἔτε ἱκετῶν ἕως ἡνῆσθεν, ἀπὸ τῶν σφίσι ἢ μεγαλή συμφορῆ ἀπίκτο. αὐτὰκα ἢ γῆ πολλὸν ὕδωρ ἐκείνη, καὶ ὁ μὲν πολλοὶ ἐπὶ τῶν ἱερῶν, ἑομοίως κατῆθσαν μέγιστοι, καὶ ἢ ψήλασσα ὅτι δευκαλίωσι, δευκαλίωσι τῶ δὲ δευκαλίωσι ἐνεκα: ἢ δὲ οἱ σωτηρῆ ἢ δὲ ἐγένετο. λαίρνακα μετὰ τῶν, τῶ ἀντὶς ἔχει. ἐς τῶν τῶ ἐσθλῆς παύδας τε καὶ γυμνασίας ἐπέστη, ἐσθλῆς οὐκ ἐστὶν οἱ ἀπίκτο σφίσι καὶ ἰπποισι, καὶ λεόντων ἡμεῖς, καὶ ὄφιοι, ἑομοίως ἐο γῆ ἡμεῖς. πάντες ἐς ζῶντα. ὁ ἢ πάντα ἐδέκετο, καὶ μιν σφίσι ἐπέστη, ἀλλὰ σφίσι μεγαλή δίοχην Φιλίη ἐγένετο, καὶ ἐν μὲν λαίρνακι πάντες ἐσθλῆς, ἔτε τὸ ὕδωρ ἐπιχερῆται τὰ μὲν δευκαλίωσι, πέτρῳ Ἑλλήνες ἰσορέυσσι, τῶ δὲ τῶν λέγουσι. ὑπὸ τῶ τῶ ἰσθμῶ, μετὰ τῶν ἀξίωσι. θανμάσσι, ὅτι ἐν τῆ σφίσι γῆ χάσμα μετὰ ἐγένετο, καὶ τὸ σφίσι ὕδωρ κατέβητο, δευκαλίωσι ἢ ἐπὶ τὰδε*

50 *ἐγένετο, βωμῶς τε ἔβητο, καὶ ἡνὲς τῶ χάσματι ἢ ἔργα ἀζιον ἐσθλῆς. Hoc est: Perquirenti mihi de anis, quibus templum hoc durasset, & de deâ, quamnam ipsi eam esse putarent, multi sermones ferebantur. quorum alii erant sacri, alii aperti ac plani, alii perquam fabulosi, rursum alii barbarorum, alii cum Græcis consentientes: quos ego omnes quidem referam, haudquaquam autem approbo. Complures igitur Deucalionem Scythiam illum tradunt templum hoc consecrasse: eum scilicet Deucalionem, cujus temporibus aquarum inundatio fuit. De hoc Deucalione sermonem inter Græcos, quem illi de eo referunt, audivi huiusmodi: Hanc hominum generationem, que nunc est, ab initio non fuisse; eamque, que tunc fuit, totam interiisse. hos autem homines, qui nunc sunt, secundi esse generis; nempe ejus, quod rursus à Deucalione in tantam multitudinem excrevit. De illis autem homi-*

nibus

nibus hujusmodi quaedam traduntur: Quum contumeliosè admodùm essent, nefaria opera eos perpetrassè. neque enim jusjurandum observasse, neque hospites recepisse, neque supplicum miseratos esse. Ob eam rem maximam eos mox calamitatem esse consequutam. statim enim & tellus multam aquam effudit, & imbres magni fuerunt, & flumina solito majora decurrerunt, & mare quoque in multum adscendit, eò usque dum omnia aquis inundarentur, atque omnes perirent. Solus autem Deucalion relictus fuit, in secundam videlicet generationem, prudentia simul ac pietatis gratiâ. Servatus autem fuit hoc pacto: Arcam quamdam magnam, quam habebat, impositis in eam liberis suis, & uxoribus, ipse conscendit. Quum verò ipse ingrederetur, venerunt eodem & apri, & equi, & leonum genera, & serpentes, aliaque, quacumque tellure pascuntur, bina ex unoquoque genere cuncta. Ille autem recepit ad se omnia: atque ea ipsum non ladebant, sed magna inter eos, Iove ita 10 dispensante, concordia erat; unâque in arcâ omnes navigabant, quam diu aqua superabat. Atque hæc quidem de Deucalione Græci tradunt. De iis verò, quæ mox consequuta sunt, fertur alius quidam sermo ab iis, qui Hierapolin incolunt, magnâ sanè admiratione dignus. quòd in ipsorum videlicet terrâ hiatus quidam factus fuerit, ac totam illam aquam absorberit. Deucalionem autem, ubi hæc ita facta sunt, & aras constituit, & ad eam super hiatus illum Iunoni sacram erexit. Græci e- quidem, ut deorum, hominumque primam generationem, sic & aquarum inundationem, ipsumque Deucalionem suæ adscripserunt Græciæ. unde etiam nostro sæculo fuerunt, qui hanc Deucalionis inundationem eandem esse & Noachi nimis imperitè negaverint. quibus maximo argumento fuisse credo auctoritatem Solini: qui ita scribit, cap. xvii: Memi- nisse hoc loco par est, post primum diluvium, Ogygii temporibus notatum, cum ix & amplius men- 20 sibus diem continua nox inumbrasset, Delon, ante omnes terras, radius solis illuminatam, sortitamque ex eo nomen, quòd prima reddita foret visibus. Inter Ogygium sanè & Deucalionem medium ævum 10 c annis datur. Ogygium hunc credo antiquissimos Græcorum intellexisse Adamum: ante cujus generationem terram omnem, informem etiam tum & inanem, aquis fuisse & tenebris coopertam, testis est sacratissimus Moses, genef. cap. 1, vers. 11. Inter Adamum verò & Deucalionem, sive Noachum, quum non tantùm 10 c, sed c10 10 c circiter anni intercesserint; ipsius puto Deucalionis ætatem indicare antiquissimos illos Græcos voluisse. quâ terrarum inundatio facta. 10 c quippe tunc annos natum fuisse Noachum, testis est idem Moses, cap. v 11, v. xi. Diluvium verò, cujus Solinus facit mentionem, non ad Adami, sed ad Noachi pertinere ætatem, patet ex computatione mensium, 30 quibus id durasse ostendit. Verùm ex unâ Luciani historiâ, suprâ citatâ, satis manifestè ac clarè perspicitur, Deucalionem istum nullum alium fuisse, quàm Noachum: quem non modò Græci, & Scythæ sibi vendicaverunt: sed & Aegyptii: de quibus ita Diodorus, sub initium lib. 1: καθολικὴ ἡ λέγουσιν, εἶπε καὶ τὸ πρὶ Δευκαλίωνος ἠρωιδρον κατακλυσμὸν ἐφάρρη παρὰ αἰεῖσαι τὴν ζώων, εἰσὶν μάλιστα διασσωσάσθαι οὐδὲ καὶ τὸν λιγυρίων ὑπὸ τῷ μεσημβριανῷ καλοικόντας, ὡς αὐτὸν χῶρας αὐτῶν εἰσὶν ἀνομβροὶ καὶ τὸ παλιεῖον· εἶτε, καθάπερ ἰνὲς Φασί, παλιεῖς ἠρωιδρῆς τὴν ἐμψύχων φθορῆς, ἢ γὰρ πάλιν ἐξ ἀρχῆς κενεῖν ἕνεκα τὴν ζώων φύσιν, ὁμοίως καὶ τὰ τῶν τὸ λοζον πρέπει τῷ ἀρχαίων τὴν ἐμψύχων ἠρωιδρῆς σωσάσθαι τῶν τῆ χῶρα. Id est: In universum tamen ajunt, sive diluvio, tempore Deucalionis factò, maxima pars animantium extincta sit; Aegyptii incolas, sub meridie positos; maxime servatos esse, ut quorum terra pluvia ut plurimum expers sit, consentaneum videri: sive, 40 ut quidam adserunt, animantibus omnino pessum datis, terra de integro novas animalium naturas extulit; hac tamen nihilo minus ratione principem animantium ortum ad hanc regionem pertinere. Univerſale igitur totius terrarum orbis fuisse hoc diluvium, quod Deucalionis tempore accidit, crediderunt Aegyptii, quod & Cedrenus attestatur, his verbis: Τὰ τε ἡ κατακλυσμοί, ἢ πρὶ Δευκαλίωνος δηλονότι, δοκῶσι μνησθῆναι Αἰγύπτιοι, Φάσιοντες τὴν χῶραν αὐτῶν μὴ κατακλυσθῆναι. id est: Hujus diluvii, sub Deucalionis ætate facti, videntur & Aegyptii memoriam servare: suam terram ejus inundationis expertem fuisse adfirmantes. Sed & Ovidius, μετμορφ. lib. 1, quamvis Deucalionem, ipsiusque arcam Græciæ adscribat, tamen omne mortalium genus eâ inundatione periisse docet. Plinius verò & Italiam, & Phœnicen eâ correptas fuisse ostendit. De Italiâ, lib. iii, cap. xiv: Vmbrorum gens antiquissima Italia existimatur; 50 ut quos Ombrios à Græcis putent dictos, quòd inundatione terrarum imbribus superfuissent. De Phœnicie lib. v, cap. xiii: Ioppe Phœnicum, antiquior terrarum inundatione, ut ferunt. De cetero Lucianus, ut suprâ relatum, Deucalionem ait servatum fuisse ob pietatem. huic consentiens Ovidius, dicto libro, ita canit de ipso & ejus uxore:

Non illo melior quisquam, nec amantior aequi
Vir fuit; aut illa reverentior ulla deorum.

Et mox: Innocuos ambos, cultores numinis ambos.

Ipsè Jehova de Noacho, apud Mosen, genef. c. vii, v. 1: Ingredere tu, & universa familia tua

tua

tua in arcam hanc. te enim perspexi justum coram me in aetate hac. Reliqua porrò Luciani verbatim cuncta conveniunt cum Mosis historiâ. De aquis etiam Ovidius ibidem ita :

Concipit Iris aquas, alimenta que nubibus affert.

Sternuntur segetes, & deplorata colonis

Vota jacent, longique peris labor irritus anni.

Nec cælo contenta suo est Iovis ira, sed illum

Cæruleus frater jurvat auxiliaribus undis,

Convocat hic amnes.

Iamque mare, & tellus nullum discrimen habebant.

Omnia pontus erant. decrant quoque litora ponto.

10

De tempore, quo aquæ ac tenebræ duraverint, supra è Solino intelleximus. De exitu Deucalionis ex arcâ, Plutarchus quoque, in libro de solertiâ animalium, sacris libris haud absfona refert ista: οἱ μὲν ἐν μυθολόγοι τῷ δευκαλίῳ φασί περὶ τὸν ἔκ τῆς ἀρκῆς ἀφικεῖσθαι, δὴλωμα ἡρώδης, χιμῶν μὲν, εἰσω πάλιν ἐδυοῦσθαι, δόδιος δὲ, δροπίσσεως. id est: Qui fabulus tradunt, ii columbam ajunt, ex arcâ emissam, Deucalioni indicium detulisse tempestatu, quum rursus ingrederetur; serenitatis, quum avolasset. Protinus, ut arcam egressus, aram excitasse, sacrificiaque peregrisse Deucalionem, testatur Lucianus. eadem de re ita Ovidius, loco prædicto:

— Placuit cælesti precari

Numen; & auxilium per sacras querere sortis.

20

De Noacho, arcam commodum, cum familiâ & animalibus, egresso, ita divus Moses, genef. c. viii, v. xx: *Posteâ exstruxit Noachus aram lebonæ: & accipiens ex omnibus mundis pecudibus, & ex omnibus volucris mundis, obtulit holocausta in arâ illâ.* Sed hæctenus diluvium Noachi ex aliarum gentium ostendisse theologiâ sufficiat. Celtas nostros, atque in his maximè Germanos, ejusdem habuisse diluvii in suâ theologiâ memoriam, haud equidem dubitaverim; quando id non modò omni olim cognitum fuit cetero orbi nostro, quem Europæ, Asiæ, Africæque vocabulis distingvimus; sed etiam exteri orbis, quem Americæ nunc vulgò vocamus, gentes barbaræ nunc etiam non ignorant. Sed & monumenta quædam ex Germanorum theologiâ eâ de re exstare puto. sic quidpe Tacitus, in libro de Germaniâ: *Celebrant carminibus antiquis (quod unum apud illos memoria & annalium genus est)*

30

Tuistonem deum, terrâ editum, & filium Mannum, originem gentis, conditoresque. Anno tris filios assignant; è quorum nominibus proximi oceano Ingvones, medii Hermiones, ceteri Istævones vocentur. Plinius, lib. iv, cap. xiv, Istævones Rheno facit proximos. Cerrè nihilo magis Germani nostri, quàm ceteræ gentes, antiquissimam illam theologiam, à Noacho & hujus filiis acceptam, custodiverunt incorruptam, inconfusamque. Non Manni, id est, Adami, sed Noachi heic intellectos fuisse ab initio treis filios, jam antea, cap. ix, docui. Ex his igitur INGÆVO, qui SCHEMUS fuisse videtur, in orientem versùs Asiam tenuit: ISTÆVO, qui JAPHETVS, versùs orientem & Rhenum annem, Europam: HERMINO, qui CHAMUS, medio contra illos situ, Africam. Græcis Iapeti maximè nomen notum fuit; quia ab hoc, unâ cum reliquis Europæis, genus ducebant. unde etiam patrem

40

fingebant esse Promethei, quem primum hominem è luto formasse fabulabantur. Verùm de aquarum etiam inundatione hæc dixisse satis sit.

Denique, finem quoque hujus mundi, qui per ignem futurus est, priscam non ignorasse gentium theologiam, video. Ovidius, dicto μᾶτμορφ. lib. i:

Esse quoque in fati reminiscitur, affore tempus,

Quo mare, quo tellus, correpta que regia cæli

Ardeat, & mundi moles operosa laboret.

Inter Scythas & Aegyptios diu contentionem de generis vetustate fuisse, tradit Justinus lib. ii. ubi, inter alia, hoc etiam Scythas attulisse ait: *Si mundi, que nunc partes sunt, aliquando unitas fuit, sive illuvies aquarum principio rerum terras obrutas tenuit, sive ignis, qui &*

50

mundum genuit, cuncta possedit: utriusque primordii Scythas origine prestare. In quibus verbis tres simul historiæ miserè confunduntur. quarum prima erat de terrâ recens creatâ, quam informem etiam tum, ut antè dictum, & inanem, aquæ cooperiebant: altera, de aquarum illuvie, Noachi temporibus factâ: tertia, de futurâ ad novissimum diem ignis vastatione. Ciceronis verba è somnio Scipionis jam antea relata sunt ista: *Propter eluviones exustionesque terrarum, quas accidere tempore certo necesse est, non modo non eternam, sed ne diturnam quidem gloriam assequi possumus.* Item hæc de Gallis, Germanorum consanguineis, è Strabonis lib. iv: *Ἄφρατος λέγεται πᾶς ψυχᾶς, καὶ τὸ κοινόν. Ἐπινομήσθη δὲ πᾶσι καὶ πᾶσι ἐν δὴ. id est: Animas interitus experteis statuunt, & item mundum. aliquando tamen ignem & aquam*

& aquam superatura. Aquarum superatio jam dudum fuit in diluvio: nec ulla ampliùs futura. Mundum quia ἀφροπον crediderunt, idem de ignis superatione eos sensisse puto, quod Græcorum Latinorumque sapientes: de quibus ita Cicero, in secundo de naturâ deorum: *Ex quo eventurum nostri putant id, de quo Panætium adubitare dicebant; ut ad extremum omnis mundus ignesceret; cum, humore consumto, neque terra ali possit, neque remeare aër: cuius ortus, aquâ omni exhaustâ, esse non possit. ita relinqui nihil præter ignem: quo rursùm animante, renovatio mundi fieret, atque idem ornatus oriretur.* Certè inter Christianos etiam theologos nunc sunt, qui mundum igni non omnino absumptum, sed tantùm purgatum iri arbitrentur. Cui sententiæ magorum quoque theologia convenire videtur. ex quâ ita Plutarchus, in libro de Iside: τῆς ἢ γῆς ἀπὸ πῦρος καὶ ὕδατος ἵστασθαι, ἕνα βίον ἔχειν πολλὰς αἰ- 10
 ἰων μακροτέρων καὶ ὁμογενῶν ἀμύτων ἡμέρας. id est: *Terrâ aquabili & planâ factâ, unam vitam, unamque civitatem ac rempublicam beatorum hominum universorum, unâque linguâ utentium, fore.* Hactenus igitur gentium theologiam, de mundi & hominis creatione, statu, atque conditione, repetiisse sufficiat.

CAPVT XXXIII.

De physiologiâ, geographiâ, & astrologiâ: ubi varia ostenduntur temporis distinctiones.

THEOLOGICA, & historica, de mundi, angelorum, hominisque creatione, 20
 statu, & conditione, postquàm absolvimus, reliquum est, uti de physiologiâ, geographiâ, & astrologiâ pauca quædam dicamus.

Cæsar, dicto sæpius comment. VI, de Gallorum Druidis ita tradit: *Multa prætereà de sideribus atque eorum motu, de mundi ac terrarum magnitudine, de rerum naturâ disputant, & juventuti transdunt.* Mela, lib. III, cap. 11: *Habent tamen & sacundiam suam, magistrosque sapientia Druidas. Hi terræ mundique magnitudinem, & formam, motus cæli ac siderum, scire profitentur.* Cicero, de divinatione lib. I: *Et in Galliâ Druides sunt. è quibus ipse Divitiacum Aedum cognovi; qui & naturæ rationem, quam physiologiam Græci adpellant, notam esse sibi profitebatur.* Hæ quoque philosophiæ partes non à Gallis demum in Galliâ, aut à reliquis Celtis in antiquissimâ illâ Celticâ fuerunt repertæ; sed ab ipso jam inde ADAMO, 30
 primisque ejus posteris exortæ; postque terrarum inundationem unâ cum Celtarum gente in Celticam delatæ: quemadmodùm ex eadem etiam origine ad alias quoque gentes promanarunt. Adamus autem earum doctrinam scientiamque habuit, cum reliquâ sapientiâ, de quâ hactenus disertum, ab ipso DEO, rerum omnium auctore; ut supra, cap. XXI, dictum est. unde & Aegyptii à suo Theuth, & Græci, Latini, Gallique, & aliæ gentes, à Mercurio artium inventionem sese habere prædicarunt. De rerum igitur naturâ quum multa Galli, teste Cæsare, disputaverint; eadem ferè eos disputasse atque sensisse, quæ Græci, Latini, Aegyptii, Indi, & alii populi, haud dubium est. De terrarum quoque ac mundi magnitudine, & formâ, quum multa disputaverint; eadem haud dubiè de his statuerunt, quæ prædicti populi. Strabo, lib. XV ita de Indis, ex relatione Megasthenis: περὶ πολλῶν ἢ πῆς 40
 ἔλλαττον ὁμοδοξῶν. ἐν ἡμετέροις δὲ ἡσθησὶ, καὶ Φαρσίνος, καὶ Φαινοπόλεως. γῆ δὲ ἐν μέσῳ ἰδρυμένη πικρῶτος. id est: *De multis eos cum Græcis sentire: ut, mundum ortum habuisse, interiturumque, & esse rotundum. terram verò in medio universi esse positam.* Plinius, lib. II, cap. II, de ejusdem mundi formâ: *Formam ejus, in speciem orbis absoluti, globatam esse, nomen in primis, & consensus in eo mortalium, Orbem adpellantium, sed & argumenta rerum docent.* Sed & de cæli siderumque motu multa quæ disputarunt, eadem, aut similia haud dubiè fuerunt, quæ de his Indi, Græci, Aegyptii, Aethiopes, & Assyrii tradiderunt. quidpe astrologiam quoque à primo mortalium Adamo profluxisse, quem Zoroastrem adpellavit Oriens, supra, cap. XXI, dictum est. Adamus verò ab ipso eam, ut reliqua, habuit Deo. unde Aegyptii, à suo Theuth eam se accepisse, prædicarunt, testibus, Platone in Phædro, Diodoro lib. I, Strabone lib. XVII. 50
 Verba divi Mosis, in lib. genef. cap. I, vers. XIV, sunt hæc: *Postea dixit Deus: Sunt luminaria in expanso cæli, ad distinctionem faciendam inter diem & noctem; ut sint in signa tum tempestatibus, tum diebus, & annis.* Si sidera Deus in eum condidit finem, uti & annos, & annorum parteis, id est, menses, atque dies distinguerent; non sibi, ut qui his signis opus minimè habebat; sed mortalium generi, quod mox conditurus erat: haud dubiè conditarum rerum usum primo mortalium Adamo exposuit. Postmodùm verò, ut deorum hominisque primam originem, sacrorumque institutum, sic astrologiæ quoque inventum sibi suoque solo quæque gens adscripsit: quod de Aegyptiis, de Aethiopicis, de Babyloniis, de Persis,